Political theory

Q. অধিকাৰৰ সাৰ্বজনীনতা

Ans:- অধিকাৰৰ সাৰ্বজনীনতা বুলিলে আমি বুজিছো সকলো মানুহে একেধৰণৰ অধিকাৰ লাভ কৰা অত্যাৱশ্যকীয় নীতি। এই ধাৰণাটো মানুহৰ মৰ্যাদা, সমতা আৰু নৈতিক অধিকাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ়ি উঠিছে। ইয়াৰ মতে জাতি, ধৰ্ম, লিংগ, ভাষা আদিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কোনো ব্যক্তিক অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰিব নোৱাৰি। আধুনিক সময়ত এই ধাৰণাটো আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মানৱ অধিকাৰৰ ধাৰণাৰ সৈতে সম্পৰ্কিত। বিশেষকৈ 1948 চনৰ Universal Declaration of Human Rights য়ে এই সাৰ্বজনীনতাৰ ধাৰণাক বিশ্বব্যাপী স্বীকৃতি দিছে। সাৰ্বজনীন অধিকাৰৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে সকলো মানুহৰ বাবে একেধৰণৰ মানদণ্ড স্থাপন কৰা, যাৰ ফলত সকলোৱে সমান সন্মান আৰু সুৰক্ষা লাভ কৰে।

সাৰ্বজনীন অধিকাৰৰ অন্যতম গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে সমতা। ইয়াৰ মতে সকলো নাগৰিক আইনৰ দৃষ্টিত সমান আৰু কোনোধৰণৰ বৈষম্য সহ্য কৰা নহয়। এই ধাৰণাই গণতান্ত্ৰিক ব্যৱস্থাৰ ভিত্তিভূমিত এক শক্তিশালী ভিত্তি প্ৰদান কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে - জীৱনৰ অধিকাৰ, বাক স্বাধীনতা, শিক্ষা লাভৰ অধিকাৰ আৰু আইনৰ দৃষ্টিত সমান — এই সকলো অধিকাৰ সকলো মানুহৰ বাবে একে। ইয়াৰ উপৰিও এই সাৰ্বজনীন অধিকাৰবোৰ অবিচ্ছেদ্য অৰ্থাৎ এই অধিকাৰসমূহ কোনেও হৰণ কৰিব নোৱাৰে।

এই মতবাদের যথেষ্ট গুরুত্ব আছে। প্রথমতে, ই সমাজত ন্যায় আরু সমতা প্রতিষ্ঠা করে। দ্বিতীয়তে, ই বৈষম্য আরু শোষণৰ বিরুদ্ধে এক শক্তিশালী অস্ত্র হিচাপে কাম করে। তৃতীয়তে, ই বিশ্বজুড়ি একেটাই মানবতার অধিকারর গুরুত্ব গঢ়ি তুলে, যাতে মানুহ এক দেশত হোৱা অন্যায়র বিরুদ্ধে আন দেশেও মত প্রকাশ করিব পারে। কিন্তু এই মতবাদর কিছু সমালোচনাও আছে। কিছুমান চিন্তাবিদে কয় যে সার্বজনীন অধিকারর মতবাদটো পশ্চিমীয়া চিন্তাধারার ওপরত অধিক নির্ভরশীল আরু ই সকলো সংস্কৃতির বাস্তব অবস্থার সৈতে মিল নাখায়। লগতে সকলো মানুহক এককভাবে অধিকার দিয়া হলেও বাস্তব জীবনত সকলো মানুহ সমান অৱস্থাত নাথাকে, সেয়ে এই মতবাদই বাস্তব অসমতা সমাধান করিব নোৱারে।

৫. পার্থক্যভিত্তিক অধিকার।

Ans:- পার্থক্যভিত্তিক অধিকার বুলিলে বুজায় যে সমাজত কিছুমান বিশেষ গোট বা জনগোষ্ঠীর বাবে বিশেষ অধিকার বা সুবিধা প্রদান করা হয় যাতে তেওঁলোকেও সমান সুযোগ-সুবিধা লাভ করিব পারে। এই মতবাদটো সমতা নহয় ~~বরঞ্চ~~ ন্যায়র ওপরত ভিত্তি করি গঢ় লৈ উঠিছে। ইয়ার মতে সমাজত সকলো মানুহ একে অৱস্থাত নাথাকে, কিছুমান গোট ঐতিহাসিকভাবে বঞ্চিত, শোষিত বা পিছপৰা হৈ আছিল। সেয়েহে তেওঁলোকক আগবঢ়াবলৈ কিছুমান বিশেষ সুবিধার প্রয়োজন হয়। ~~এই উদাহ অধিকারর বিভক্ত~~

এইধৰণৰ অধিকাৰৰ ভিতৰত ভাৰতৰ সংৰক্ষণ নীতি এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ উদাহৰণ। অনুসূচিত জাতি আৰু অনুসূচিত জনজাতি আৰু অন্যান্য পিছপৰা শ্ৰেণীৰ বাবে শিক্ষা আৰু চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও সংখ্যালঘু সমাজৰ সাংস্কৃতিক আৰু শৈক্ষিক অধিকাৰ, মহিলাসকলৰ বাবে বিশেষ আইন, যেনে মাতৃত্বকালীন সুবিধা আৰু আদিবাসী জনগোষ্ঠীৰ ভূমি আৰু আত্মশাসনৰ অধিকাৰ — এইবোৰো পাৰ্থক্যভিত্তিক অধিকাৰৰ অন্তৰ্গত। এইবোৰৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে ঐতিহাসিকভাৱে চলি অহা অন্যায়সমূহ দূৰ কৰা আৰু সমাজৰ সকলোৰে বাবে সমান সুযোগ-সুবিধা সৃষ্টি কৰা।

পাৰ্থক্যভিত্তিক অধিকাৰৰ গুৰুত্ব অতি গভীৰ। ই সমাজত বস্তুগত সমতা নিশ্চিত কৰে। কেৱল বিধিগত সমান অধিকাৰ দিয়াই যথেষ্ট নহয়, সমাজত সকলো মানুহে সেই অধিকাৰসমূহ বাস্তৱত ব্যৱহাৰ কৰিব পৰাৰ অৱস্থা থাকিব লাগিব। এইক্ষেত্ৰত পাৰ্থক্যভিত্তিক অধিকাৰে যথেষ্ট সহায় কৰে। ই পিছপৰা শ্ৰেণীসমূহক আগবঢ়াই দিয়ে, তেওঁলোকৰ আত্মসন্মান বঢ়াই আৰু সমাজৰ বিভিন্ন কাম-কাজসমূহত তেওঁলোকৰ অংশগ্ৰহণ নিশ্চিত কৰে। কিন্তু এই ধাৰণাৰো কিছু সমালোচনা আছে। কিছুমানে কয় যে এইধৰণৰ অধিকাৰে সমাজত বৈষম্যহে সৃষ্টি কৰিব পাৰে। যাৰ ফলত সমাজ বিভাজনহে বৃদ্ধি পাব পাৰে আৰু কেতিয়াবা ৰাজনৈতিক স্বাৰ্থৰ বাবে এই ব্যৱস্থাৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।